

THE BIBLE

¶ P E P I P

ФЕДЕРАЛЬНЫЙ ФИНАНСОВЫЙ АДМИНИСТРАТИВНЫЙ СУД

Տարեկան գին կանիքի Հունուշ 100: Վեցամսեայ գին Դուռուշ 52 1/2: Եռամսեայ գին 26 3/4:
Հինգ ստորագրուոց գտնոցին մեկ օրինակ իրեն ձիր դիտի տրուի:
Այս Լրագիրը ամեն շաբաթ օրերը կը հրատարակուի:

Պօշիսէն դուք գացած Լրագիրերուն Փօսթային ծախը տռնոցին վրայ է :
Ի ը շամին համար չուր մը հրապարակեց ու, ջոցը դիմու վճարէ տոցին 40 փարայ :
Կորաւիդ դրոց ծանուցումը ձբի է : Դուքսէն եկած Նամակներուն Փօսթային ծախը խրկոցը դիմու վճարէ :

РЕДАКЦИЯ

બાળ કાવ્ય

ՊՈԼԻՍ ՅՈՒՆԱՏԱՐ

Արաբիայի Հիմալ գաւառին սահմանակից
Աէճո գաւառին շէյխը Ֆիսալ իանի Դէքքի ա-
նուն, ատենէ մը ՚ի վէր հնաղմնելութեան սահմա-
նէն գուրս ելլելով այն կօղմերը արշաւանքներ կ'ը-
նէր, և իրեն չար և խռովասէր կամացը համաձայն
ըդտածները տեսակ տեսակ վիաներու կը հասցը-
նէր և վտանգներու տակ կը ձգէր : Այս ապատամ-
բին ատանկ խռովութիւն սերմանած երկիրները
Ոէքքէ և Ոէտինէ քաղաքներուն մօտ են . և ա-
տեն մը Ապտիւլ Վահապ ըստուած ապատամբին ալ
սյո երկիրէս ելաւ և Վահապիներուն գլուխ եղաւ,
որ երկար ժամանակ այն կօղմերը աւրելով մահմե-
տականներուն հնի ուխտի երթարուն արգելը կ'ը-
լցին : Ոէ որ սյո շէյխ ալ երկար ատեն այնպէս
մնար, և անիկայ զպագելու և հնաղմնելութե տակ
խօթելու ձարը շինացուէր նէ կարելի էր որ բանը
գէշար : Ամէն ատեն ապատամբի ժամանակ տալը
գէշէ, սկիզբները դիւրաւ կը յաղթուի . ժամա-
նակ անցնելով կը զօրանայ, և յաղթութիւր գիւրար
կ'ըլայ : Ասոր համար մեծազօր տէրութեան կօղմէն
Ոէքքէի կառավարիչ շէրիֆ Ուհամմէտ Խանի
Ալ իշխանին հրաման գնաց, որ բարեկարգեալ
զօրբերով և ուրիշ զինուորներ ալ հետն առնելով
երթայ այս ապատամբը ինչ կերպավ որ կրնայ ըլլալ
նէ նուածէ : Շէրիֆը առատագութ Խընակալին
կամքը և բարի բնաւորութիւնը գիտնալով, որ ա-
սանկ ապատամբները հնաղմնելութեան տակ մտնեն
նէ՝ յանցանկնին ներելը պատժելին աւելի կ'ախտր-
մի, թէպէտ զօրք վերցուց, մինչեւ Աէճո և Աուհա-
զաթ գաւառներուն մէջ տէղը գնաց, և հետը քա-
նի մը թնդանօթ ալ տարաւ, բայց պատերազմնելու
սկըսելին առաջ շէյխ Ֆիսալին յատուկ մարդ իրը-
կելով Խընակալին կօղմէն թողութիւն խոստացաւ
ըրածներուն, թէ որ ապատամբութիւնն ետ կենայ,
և Խկընակալին գթութեանը ապաւիննելով անոր օ-
րինաւոր իշխանութեանը և բարեսէր կամացը հր-
նաղմնդի : Շէյխ Ֆիսալը հասկընալով և աղէկ
խելքը կորեկալ որ իր բռնած խռովութեան ճամ-
բուն ծայրը գէշի կ'երթայ, և ինքը բնաւ մէկ կեր-

սղով մը կարտղութեւն պիտի չի կրնայ ունենալ ահերութեան բարեկարգեալ և վարժեալ զօրացը դէմ դնելու ։ Երիքին խօսքին եկաւ, հնազանդեցաւ . ուրբաթ օրերը խո-դպի ըսուած աղօթքին մէջ թագաւորին անունը յիշեց. Երկիրը աղջկ և հանդարաբարեկարգեալ կառավարութեան տակ խօթեց. տէրութեան գանձուն համար խըսկուելիք տուրքն ալ ժողվելլ և խրկելլ կարգի դրաւ, և այս կերպով այն երկիրը խազաղելուն աւետարկ լուրը Շիտտեի կուսակալ բարձրապատիւ փաշան իր գրաւթեամբ բարձրագոյն դրանը իմացուցած է :

— Հաս անգամ փորձավ տեղեկացած եմք, որ
մեծաղօր տէրութեան երկրին բնակիչները ինչ ազդէ-
կըլլան նէ ըլլան, ամէն տեսակ ուսմունքները սոր-
վելու շատ մեծ յարմարութիւն ունին : Պատահի-
ներ և երիտասարդներ զինուորութեան կը գրուին
կուգան անանկ երկիրներէ, որ նուագարան ըստուած-
բաններուն մէջէն բավել լուսաւային և խուլածն զատ-
բան տեսած չեն . քանի մը տարուան մէջ զինուո-
րական երաժշտութիւնը անանկ աղէկ կը սորվին,
որ եւրոպացի վարպետնին տարւոյն քիչութիւնը և
սորվելուն աղէկութիւնը և գործադրութեան կա-
տարելութիւնը իրադրու հետքադատելով կ'ապշի-
կը մնայ : Ո՞ւր աղքէն ալ ուսման հետեւող պա-
տահիները երբ որ աղէկ նայուած ըլլան՝ իրենց յա-
ռաջադիմութիւնը ամէն ուշադիր մարդիկ կը զարմա-
ցընեն : Այս ամէն ըստներուս մէկ նոր օրինակ մը-
կը գտնեմք ժողովակալ ֆռանչֆոռ լսագրին յետագագոյ-
յօդուածոյն մէջ :

“ Տաճիկ երիտասարդները՝ որ կոստանդնուպօլիսէն եկած են (Վ իշնա) զինուորական արուեստը սորվելու համար, անանկ դարմանալի յարմաքութիւն ունին, որ ոմբաձգութեան (խումագարաժիւթեան) ուսման ընթացքին մեծ մասը վեցամսուան մէջ լսմինցուցին անանկ կերպով, որ բոլոր գասատուները գոհ եղան անոնցմէ : Այս ընթացքը սովորաբար երեք տարուան մէջ կը կատարուի : Ոչկ երկու անգամ վարժութեան մէջ իրենց ճարտարութիւնը փորձով ցըցնելովին՝ մեծապատիւթշմանը որ Աստրիայի աէրութեան առաջին դիւնաւալպիկրն (Քանչէլիէրն) է, անոնց արժանաւոր գովետու ըրաւ, և բաւական ժամանակ աւհետերնին խօսակցեցաւ գերմանական լշդուաւ, որ աշակերտները Վ իշնա գալէն ետքը սորվեցան” :

Այս յօդուածս պէսք է քաջալերել մերազգիները, որոնց շատը իրենց զաւակը ուսման կարգ ձգելու կը վախնան . կարծելով թէ ուշ կը սորվի :

Այս կարծիքո կարելի է ուրիշազգաց համար իրաւ ըլլայ . բայց մեզի համար ընդհանրապէս իրաւ չէ : Ուշ սորվին ալ նէ՝ սորվելու սկզբան տուաջին օրէն մոքերնին բան գանձելու սկսած կըլլան . ուսմունքը անկատար ձգել հարկ ըլլայ ալ նէ՝ բոլորովին պարապ չեն ըլլար :

— Ո՞չծ սպազմապէտի դրան առաջին թարգման
Առուհետուին էֆէնասին մեռաւ ։ Հյիւպ օդսատոս 12
ին : Վարկաց շատ ատենէ 'ի վեր ծիւրական ախտի
(վերէմի) բռնուած ըլլալավ, թէ՛ քհիշեներուն և
թէ՛ իւր ընտանեացը ըրած հսկը և խնամքը ամենե-
ւին օդուտ մը չկրցան ընել : Ո՞ւնենէն ալ եղաւ ա-
ռանց ցաւոյ նշան մը ցըցունելու, ինչոք որ ասանկ
հիւանդներուն կ'ըլլայ սովորաբար . որ մոմի պէս
կը մարին : Վյո երեւելի անձնո՞ւ մեծազօր տէրու-
թեան բարձրագոյն դրանը հին և հաւատարիմ ապա-
սաւորներուն մէկն էր . և տէրութեան գործակալի
պաշտօնով (շարժէ տ'աֆֆէր) կեցաւ Փարիզ 1835
թուին, և իր պաշտօնը գովելի խոհեմութեամբ
կատարեց : Իր պաշտօնի վրայ կենալուն երկոր ժա-
մանակը իւր ազգական և իւր տէրութեանը օդուին
նուիրած էր . որով ասոր աղբէկութիւնը գիտցողնե-
րը ամենն ալ ասոր մահուանը վրայ կը սգան :

փաշային ընկերությունները՝ ճեղքանելին տեղը
շնորհած նոր չէնդիքին սցցելութեանը գնաց : Ճեղք
խանել ըստուած տեղը՝ պատերազմական զէնքերուն
համբարանոցն է, բայց բարձրապատիւ Ահմետ
Ֆէթհի փաշային ջանիւքը և խնամքովը ձեռք ին-
կած հին և հաղուագիւտ արուեստուկան բաներուն
ալ թանգարան ըլլալու սահմանուած է : Վէկ յա-
տուկ սրբահ մըն ալ ունի . որ հին ատենները գոր-
ծածուած զէնքերն ալ հօն գըրուած են, և Եւրո-
պացի Ճանապարհորդները սց տեղ պահուած զէն-
քերը աւելի հետաքըրբութեամբ տեսնել կ'ուզեն
և շատ տեսնողներ ալ մի ըստ միովէ ստորագրած են :
Վեծաղօր ինքնակալը մէկու կէս ժամէն տւելի կե-
ցաւ սց տեղըս մանրամասնաբար գիտելու, և ա-
մէն մէկ բանները մի ըստ միովէ տչըէ անցընելու :
Վլուեստուկան հնութեանց թանգարանը գտնուած
կտորներն ալ հետաքըրբութեամբ դիմեց : Այս
թանգարանը նոր է . բայց օրէ օր մէջն բանները ե-
լլենալու վրայ են . և առանկ թանգարան մը (Օ) ու-
մոնեան կառավարութեանը համար պիտանի բանե-
րէն էր . որովհետեւ աէրութեան իշխանութեանը
տակր գտնուած առեմթէ բայտ եօնիկոնեան պահնե-

ԲԱՐԵՎԵՐԵՐ,

ԿԱՐՃԱՐՈՏ ՊԱՏԿԵՐ

ՆԱԲՈԼԵՈՆ ՊՕՆԱԲԱՐԹԻՒՆ

ՎԱՐՈՒՅԾ

Հայունականութեան *

Ղինէվլիի մէջ առ փառաւոր գաշները քրսեւ,
զու ատեն՝ Փարիզ սովորակալ պատահար մը կ'անցնէր։
Քանի մը մարդկիք առաջին Հիւպատոսու սպաննելու
միջբանած, անոր Ոբէրոն երթալու ձամբաւն տա-
կը ական մը բացին, որուն մէջ վասուոյ լցուցած,
Նաբոյէսնին կառքով անցնելու ատենը՝ կրակ տուին։
Կառավարը գինավ ըլլալուն կայծակի աէս վազցու-
ցեր ու վասուոյին բոնկելին վայրկեան մը առաջ
անդին անցեր էր։ Թէպէտ Հիւպատոսու ալատեցաւ,
բայց քսան ու իրէք հոգի մեւուն ու շատ ալ վիրա-
ւորեցան։ Աս սովորակալ դաւաճնանութիւնը սովորակի

թեան մէջ մոռաւ , հիւսիսը կ'ըսկըսէր խոռովիլ ո .
Պանաբարթէն նեղը խօթէլ : Անդպիան , Մալթայ
և Եգիպտոսի առամնէն վիրաւորուած , միշտ վրե
առանելու ետեւե էր : Եւ իրօք Գաղղիւոց ձեռքէլ
զանոնիք հանելն ետքը , Նէլսոնին հրաման տուա
բուըր Գաղղիւոց նաւատարպիւզը Պուլընի մէջ չնեկըր
բայց գործը չի յանդէցաւ : Նշն միջոցին Գրնա
բարթէն ալ պայմին հետ բարեկամութիւն կասերալ
տեղի զօրութիւն մը ստացեր էր : Բւտիք ինելքը մաս
քը Անդպիս հետ հաշտութեան վրայ գարձուց , ինչ
պէս իրօք ալ Վիթէնսի դաշնագրութեամբը հաստա
ռեցաւ (23 մարտ 1802) Անդպիս , Գաղղիւոց , Սպա
նիոյ ու Պատավիլ հասարակապէտութեան մէջ (Հո
լանոսա) : Աս դաշնիքս Եգիպտոսը Բարձրագրոյն Դրա
կուտար , Մալթան , ինչպէս առաջ , Երուսաղէմ
սրբայն Յովհաննու կարգին , Հռոմայէն ու Կարտոլիէ
Գաղղիւոց զօրքերը քաշուելու կ'ըստիպէր և Անդպի
ացոց զօրքերը Միջըրկրականէն ու Ագրիփականէն
Աս դաշնագրութեան մեծ հանդէս մը կաստաբրիցի
ֆարիզու Նոթր-Տամ եկեղեցւոյն մէջ , ուր Կա
բուէն անձամբ ներկայ էր :

Ասկէ ետեւ Գաղղիս ներքին բարեկարգութեանը զեալը զեալը, ժողովրդեան հանգստութիւնը հիմնեց. գլուխուններ ու համաշարաններ հաստատեց. նյութէն և Պատուայ Լէգէնին կարգը. (մայիսի 1802). Գաղղիս խոռոչութենէն փախած գաղթա-

կաններուն իրենց հայրենիքը մնաելու աղասութիւն
չնորհեց, և այն ծերակայսն ու ժողովուրդը եւ
բանտառէ գտնուելով իրենց բարերարին և օրէ-
նսդրին, երբ անոր ինչուան մահը հիւպատոսու-
թիւնը առաջարկեցաւ, երեք միլիոն հինգ հարիւր
վաթուուն հաղար մարդոց հաւանութիւնը ուժը հա-
զարի դէմ հաստատեցին Նաբուշնին մշանչենաւոր
իշխանութիւնը :

Ասմինցին (1801 - 1804) Ամբրիկյանի մէջ սուրբ
Դամինիկոսի կղզին՝ Դուռսէն - Լուվերը և լուսած
սեւուկի մէ առաջնորդութեամբը Գաղղիոյ հպատու-
կութենէն ապատամբած ըլլալով, քանի հաղար գոր-
քով Լըքէբը զօրասպետը Նաբուշն հոն նըրքիեց,
Առջի բերանը Գաղղիացիիր յաղթեցին, ինչուուն
Դուռսէն ալ բանած Փարիզ խրկիցին: Բայց Էտքը
տարափորիիկ ախտը զօրաց կէսէն առելին զօրասպե-
տին հետո մէկ առեղջարդելով, Նաբուշնին Անգլիոյ
հետ նորէն առլըսելն ալ վկաց գալով, մնացած զօր-
քը հարկագրեցան կըլին թուլալ իրենց հայրէնիքը
գաւառնալու:

գառվ հասարակասթութեանը չի տուլուն , ինչպէս
Ամինսի դաշնիքը կը պահանջէր : Իր կողմանէ Անդ-
զիան ալ՝ գանադրութենէն ետեւ Գաղղիոյ մէծնալը
պատրուակ կը բռնէր : Երկու Գաղղիացի նաւերու
Անդզիացցմէ բռնլիքը պատերազմի նշանը տուաւաւ
Մէկէն Նաբորէնն Մորդիէյին ձեռքոլ չանոնվէրը
առաւ Անդզիացցմէ , և Ն աբովիէն հանած զօրքերը
նորէն հմտ խրկեց ու երկիքը իրեն հնալանդեցուց :
Հողանսոյի , Գաղղիոյ և Խտալիացի նաւարաններուն
մէջ սկըսան մեծ պատրաստութիւններ տեսներին
ու նաւեր շինուիլ : Անդզիան ալ եօմը հարիւր երեւ-
սունըզոր նաւ հանեց ու բռնեց բոլոր հիւսիսացին
ծովան երեսը . տանիք Քալէն , Պուլցնը և ուրիշ
աեւլքը քանիք մը անդամ զարկին , բայց անօգուտ :
Ն աբովէնն մնիք անձամիք իր Անդոյի բանափիք զննու-
թեան ելած . Գաղղիոյ բոլոր հիւսիսացին կողմը և
ստորին նահանգները քալէնն ետեւ , երբ Փարիզ
գարձաւ , Փիշըրիւ , Մորյ և Գրիֆոր Գաստուսալ
զօրապետները իրեն գէմ գաւաճան դուռաւ : Ասոնց
գաւոցն մէջ կաոկածելով Անդզիացց մասն ըլլալը
(նիշակէն իրօք ալ եր) և դուքս տ' Անդիէննին վրայ ,
որ թագաւորական ցեղէ եր և Քանոնէններուն վիր-
ջնը , զօրապութիւններ առնելով , գիշերանց բլու-
նել տուաւ իր Էկէնէնէյին տանը մէջ և Վէնսանի
պարատին գետանիորը սպաննել տուաւ (մարտ 21.
1804) , աւանց գաստասանական վճառոյ , և աւելի
ուստ ամբաստանութեանց գիւրահաւանութեաւի

Հին բաներ լցուն են . որ տեղ որ գետինը փորուի
նէ մէկ երկու կտոր բան կ'ելլէն : Վեծազօր ինքնաւ-
կալց աւելի մանրամասն դիտողութեան արժանի
սեպեց | տրսէքի դանուած հնութիւնները , և յոզ-
միրու մօն թուղթ շինելու նորաշէն գործարանին
հիմը ձգերւ առեննին գետնէն ելած Վնահոսց
արձանը . հին գրամմերը , և քանի մը եգիպտական
հնութիւններ : Վոնք ամէնը տեսնելէն եարը մե-
ծազօր ինքնաւկալց իր չորշակալութիւնը իմացուց
բարձրագոտիւ Քէթի վասացին , որ այս պատ-
ուական թանգարանը մաքուր և աղջկ կորդի մէջ
պահեր է :

— Պէրութի համարակալ (տէ ֆէրտոր) Վառ
տաքա Բիշու է ֆէնսին այն երկրին օդոյն չի կրնա-
լով սորմիլ, քանի որ այն գործով հոն գնացեր է
նէ իր ժամանակին շտաբ հիւանդութեամբ անցու-
ցեր է : Վեճազօր տէ րութիւնը տար այս լինձակին
վրաց խղճալով հրաման ըրտու որ այն պաշտօնատարը
պաշտօնը ձգէ և կատանգնուազօխս գաւնաց . և
անոր տէ զը խրկուի Աղմի է ֆէնսին, որ Ուստո-
մի տէ զապահ (քայիմմաքամ) ըլլալով իրեն ասանկ
բաներու բաւականութիւնը ցըցուցած էր :

— Եղիպատոսի երկրին կլիմայն գետնաշարժ տու
տահիլը առաջկուց ՚ի վեր խիստ քիչ անդամ լսուած
է : Բայց այս անդամ՝ յուղս ամսոց 26 ին՝ իրարու ե-
տեւէ քանի մի անդամ՝ շարժ պատահեր է , ամէն
մէկ անդամին սաստկութիւնը եվելնալով . անանկ
որ՝ այն սաստկութեամբ շարժ պատահիլը այն կողէ
մերը գիտցող չկայ : Այս շարժէն այն կողմերը շատ
վնամներ պատահեր է . մէկ մէծ մըզկիթի մը ութը
սիւնը , և մէկ միաբնի մը վերի կողմը կործաներ են .
շատ տուներ վիեր են . և քանի մը մարդիկ ալ մէ-
ռեր են : Իսրէնահերիէի և Տիմութի կողմերն ալ
այս շարժէն քանի մը տուն փլած կան . բայց մարդ
կորուած չկայ : Իսել կ'ըլլայ որ՝ բուն Եղիպատո-
քաղաքը եղած շարժը աւելի սաստիկ է եղեր . ու-
րիշ կողմերը այնքան չեն եղեր :

— Պիզոս գաւառակի կառապիտորիչ մինչ մինան խոյրու հիմ փաշայն ծեր և տիկար ըլլալով՝ յատուեկ աղեքր սադրով մը մեծազօր տէրութենէն ուղեր էր որ ի րեն հրաման ըլլայ այսպէս գործերէն մշանցենաւոր կերպով հրաժարուելու . որպէս զի գթած ինքնակալին հովանաւորութեանը տակը իր կենացը մը նոյցած ժամանակը հանդսառութեամբ անցընէ, և ինքնակալին պատուական և անգին կենացը երջան կութեանը և երկարութեանը համար ալօթող ըլլայ : Եւ որովհետեւ այս մարդը մինչեւ այս կամաւոր հրաժարմանը ժամանակը իրեն ինչ պաշտօն որ յանձնուեր է նէ շխտակութեամբ և հաւատարմութեամբ կտտարած էր, մեծագութ ինքնակալն ալ ասոր աղտանացը զիջաւ և ներեց, որ ինչըլէս որ կամք ըրեր էր՝ պաշտօնէն հրաժարի . և կեանքն ալ հանգիստ անցընելու համար բաւական ամսական ուօճիկ կապեց : Եւ ասոր հրաժարելով Պիզայի կուռափարութեան պաշտօնը բացը մնալով, Ճերմակ ծովան կողմերը գտնուող թենդահօգաձիդ (թօփ ձի) զօրաց մինչ լվա և իւսէին փաշայն մինչ մրանութան պաշտօնով Պիզայի կուռակալ և կառավարիչ անուանեցաւ :

— (C) Հոստոս 12 երեքը թի օրը իրարու ետեւէ
մէկ երկու անդամ՝ սաստիկ գետնաշարժ եղեր է .
բայց գոհութիւն վատուծոյ , մարդու կամ ուրիշ
կերպ թշնամներ չտալով անցեր է . որ գետնաշարժը
սաստիկ ըլլայ և մէկ երկու անդամ իրարու ետեւէ
կրինութիւնը՝ զնառ չընելով անցնելը խիստ քիչ պատճ-

Sand kwy:

— Պալաթա սարային Ա. դաստիու և կայսերական պալատին Ա. բժիշկ Տօքու Արիձէրը՝ աս օրերը Գերմանիա իր հայրենիքը երթալ և քանի մը ամփոեն դառնալ գալու տէրութենէն հրամանի պարգեւ առած ըլլալովը՝ Տէրութիւնը որոշեց որ՝ դպրոցէն մինչեւ այսօր բժշկականութեան վկայական առած և ելած բժիշկներէն՝ մէկ քանի մը հոգի ընտրվին և Պ. Արիձէրին հետ Վէննա խրկվին, որ ան տեղի բժշկականութեան դպրոցին կանոններուն համեմատ քննըլին և վկայական առնեն գտնն :

Ըստուած բժիշկներն են. Տաճիկներէն՝ Արիֆ
է փէնտին՝ որ երկու տարի զինուարական հիւան-
դանոցները ծառայելէն ետեւ՝ հիմակու հիմո Մէր-
թէպի դրապիցէն՝ միւթէ քճիմութեան պաշտօնը կը
վարէր. Հայերէն՝ Աղանեան Պ. Ասեփանը որ նախ-
կին Շնէ մորանի աշակերտներէն մէկն էր, և Պ.
Պրիգոր Նահօվիչ. Յայներէն Պ. Կերօլաքի Աթ-
րիօֆ:

Ասեց չորսն ալ՝ քայլագամութեան պաշտօնալ պիտի
երթան Եւրոպա, և իրենց ուսմունքը կատարելա-
գործելէն և Եւրոպա քննութիւններուն մէջքաջ
հանդիսանալով՝ Աէմցէյի բժշկութեան գլխաւոր
գպրոցին վկայականը առնելէն ետքը դառնան գաննէ՝
մեծամեծ պաշտօններու պիտի գործածուին. Պ.
Աբիձէրը և անոր ընկերանալու չորս երիտասարդ-
բժշկները պիտի մեկնին արքսայալուն իշխանաց
թլիտատութեան հանդէսէն ետքը անմիջապէս :

— Օսմաննեան տէրութեան հախարարները այն
պէս կը խօսհին որ Վանիք՝ Շէպէրէն և Հարբիարի
ու Պէրվարացի երկիրները ամէնը մէկ տեղ մ.կ փա-
շայութիւն ընեն որ տէրութեան ուրիշ գաւառ-
ներուն նման կառավարուի : Իսյց առ այժմ Ար-
տէշիր պէյը որ գաւառնին երեւելի քիւրտերէն մէ-
կըն է և անընթեանը միշտ հնազանդ գանուելով
շատ ալ այս վերջին պատերազմին օդնութիւն ը-
րաւ, Պէտէրհան պէյին տեղը Գունչէլլիմ անուա-
նեցաւ : Արտէշիր պէյը՝ Պէտէրհան պէյին իշխա-
նութենէն առաջ Քիւրտիսանի այս մասին տիպադ
գերգաստանէն է :

նոր երկու եղբայրն ալ հետը անպատճառ մօտերս
Վայրաքաղաքս կը հասնին . ուշանալնուն պատճա-
ռըն այն է որ հետերնին շատուոր պահապան զօրք
ըլլալուն ճամբան կամաց կ'երթան կոր : Պէտէրհան
պէշին ընտանիքն ալ հետ է . և քան հոգիի չափի
ալ սպասաւոր : Ամսոյս 9 ին Տիարսկէքիր հասեր են
և անկէ հետեւեալ օրը ճամբաց ելեր են դէպ ՚ի
Վամիսօն :

— ՚Վարա տէնիզլի ՚Վարա (Օսման ըստուած նաւապետ մը մանր պէշլջլֆրէ ըստուած նաւով ծախուփայու և ածուխ (քէօմիւր) կը կըրէր : Կոր նաւուքիչ մը հին, և ինքը նորոգել տաղու անհոգ ըլլալիվլիւրջին անդամի ճանապարհորդութեանը ատենը կատանդնուալուց նեղուցին մէջ լնատոլու հիսարիի կողմերը ջուր առնելով ընկղմեցաւ . բայց գոհաւթիւն լստուծոյ, մէջը գտնուալներուն վնասը զաւ :

— | րիու շաբթի իրիկուն, ժամը 10 ին միջոցները
հրդեհ մը պատահեցաւ լավիկունի գիմացը բանտարք
կելց իօհ-լը որ առանց մերձակայս տուներուն վը-
նաս մը հասցունելու 1 կամ 2 ժամ առևելքն եաքը
մարեղաւ :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ։ Անցեալ լրագիրներուն մէկուն մէջ ծանուցինք որ պարսից թագաւորական զօրքը իրենց ամսական վարձքին հատուցմանը ուշանալուն համար ծանր խռովագութիւն հաներ են՝ Դէհրան քաղաքին մէջ։ Այս լուրս յուլիս 20ին գրուած էր Արդիւրումէն։ Դէհրանէն յուլիս 23ին գրուած գիրէ մը յետագայ տեղեկութիւնս առնըւած է։ «Արկու օր կայ որ Դէհրան կատարեալ հանդարտութիւն է։ Օգոստը խռովագութիւն հանելնուն վրայ իրենց վարձքը առնելավ գարձեան և վիճուորական կրթութեան տակ մտան։ և հիմա ասոնք Խորասանու բանակը խրկելու պատրաստութիւններ կը տեսնուին»։

Յետագայ լուրերս ալ Դաւրիզէն եկած մէկ նամակէ մը քաղելով կը հրատարակէ ժողովական պը սօնութեանով կաղզիական օրագիրը :

“ Սպահանու նախկին կառավարիչ Միթթէմէտ Տէվլէթ իշխանը մեռած ատենը շատ մեծ հարստութ ձգեց : Մէջ հարստութ համբաւ ունէր այս մարդու . բայց ինչքը հասարակաց կարծիքը ըրածէն շատ աւելի ելաւ : Այս ինչքերս որի՞ մնալիքին վրայ այլ և այլ խօսքեր շատ խօսուեցաւ , որովհետեւ ժամանդ մը չունէր . վերջապէս պարսից տէրութեան փոխարքայ հաճի Միթրա աղասի իշխանը՝ մեռնողին մէկ կտակադիրը հանեց , որ մեռնէլէն քիչ ատեն առաջ գրուած էր , և գրսին հարազատութիւնը ամենեւին երկբայութեան տեղի չունէր : Հաճի Միթրա աղասին այս կերպով մեռնողին ընչեցը տէր ըլլալէն եաբը՝ որքան պատուական և մեծագին գոհար քարեր կար նէ ամենն ալ շահին ընծայեց . և ստակները սահմանեց քանի մը նոր գիւղեր շինելու և առաջկուց շինուած և մէկ մէկ պատճառաւլ աւրլատը կած գիւղերը նորոգելու և շինցընելու : Այս նոր պատճակիս հասնելու համար յիշեալ փոխարքայն անմիջապէս իրեն կառավարութե՞լ ներքեւը առաւ Սպահան քաղաքը . որովհետեւ մեռնողին ստակին շատը այս քաղաքիս շրջակայ գիւղերուն վրայ պիտի խարճուին : Վմէն մէկ վիճակ իր կողմէն մէկ մէկ տեղակալ (վէքիլ) խրկեց , անոնց ապլապրելով որ ուղղակի իրեն հետ թղթակցին . և ընելու մեծագործ և աշխարհաշէն բաներուն վրայ ընդարձակ սնօրէնութիւններ ըրաւ և անոնց յանձնեց : որ այն գրուածներուն համեմատ բան տեսնեն : Պատրիարքի ըստած լըռնաբնակ ապատամբ ցեղին յանձնարձակի յարձակմունքներէն ապահովցընելու համար պէտք եղած գրուշութիւններն ալ ՚ի կարգի գնել ապլապրեց :

”Այս Գլախիտիանից ցեղին երեւելիներուն մէկը՝
Դափէր Քուլի խան, իրեն չարագործութիւններուն համար շատ տարիէ ՚ի վեր Ապահան քաղաքին
մէջ բանտարկեալ էր. և Վիւդէմէտ Տէվլէթ իշխանը մեռնելին ետքը քաղաքին մէջ եղած խռովութիւնները իրեն յաջողակ մէկ առիթ մը գտնել լույշ՝ իր պահապանները որով և իցէ եղանակով խորեց, ձեռքերնուն աղատեցաւ, իրեն առաջկուց վեր բնակարան ընտրած լեռը փախաւ. և հոն իրեն առաջին աղատութիւնն ալ գտաւ. բայց ինքը այս աղատութիւնը գէշի գործ կ'ածէ, այն տեղի բնակիչներուն գրգռութիւն տալու. և թագուառութէն ապստամբէցընելու աշխատելով. բայց իր ցեղին և իր մարդոցը մէջը իրեն կամակից քիչ մարդ կը դանէ կոր. որովհետեւ ամէնիքն ալ յաճախ փորձ ձով իրենց գլխուն եկածէն բաւական սորված և վարպետ եղած են, որ իրենց փռաց օրինաւոր իշխանութիւն ունեցող շահին գէմ գլուխ քաշելով

ու զբնիկաց Դրս
ու ու 26ին հան
ումը Քաբրաբար
ապից թագաւոռ-
ասացց երկաթի-
եց . “Աստուած
զին” :
ու երբ Եւգի-
լլ Քառնար Փան

Երկիրը կը պաշտպանէ՞ն :

“Կաքիչն եւա Փարիխէն”, անցաւ Սդրասուրեր
և Հոկտեմբերի առջև օքք (1805) Հռւենուին աշ ե
գերբը կոմիզ Պատիք, Պավիլերայի ու Վուրդէմսկիք,
կի իշխանաց հետ գաշմիք գնելէն եւեւ, գէս ՚լ
Նորովնիկէն սկզբան քարել . Նարուէն մէջ բանակ
զօքքիրը այլ և այլ գունդ բամբած, ու ՚Եջ, Սուլլ
Տավասու, Լանն, Միւրադ, Պէրնասուդ և ուրիշ
քաջ ու խէլացի զօրապետներու ձեռքքը տուած, ա
նաևն Տարսուրութեամբ մը աննց անցքը գծէր էր
որ Շառութաղիք իրենց կարծեացը մէջ խառւերու

տինահոսու արշել
և հազարը զօրքով
Վլյոցուրելի փա-
ռ աւ Յալշանանէս
առեր էին: ԱՌ
Աւագրիան իր
թշնամեաց կող-
Հաւեալի տէրու-

որ Ըստրիացիք իրեայ կարտեացը աչ խարաւելով
ապրանիեցան մայիսն երգու առևան հարուր հատու-
գապիվացոյ յանկութիւն Դանաւը գեւան անցնիվը:

Մար զօրապեազ առան ետ քշեւու մարզով իրեկ
անգամ հետերինն զարնեւեցաւ: Իրեք անգամ ալ-
յազդը եցաւ Վերդինիկենի, կաւացաւրիի և Հասա-
լարիի մէջ: Մուրատը, Նէջ ու Տիւբրոն զօրապեաննե-
րը աս այլ և այլ պատերազմերուն մէջ միայն քանի
հազար գերի բանեցին, թոն բրած ջարգերնին, մաս-
նաւոնից Տիւբրոնը, որն որ եօթն հարազավ քանի

բան լօէ իրաւամբ :

Կարողէնին միաբը շատուցիմէ կայսերութեան
վրայ ըլլալով, և Անդգլանց ահարկու ըլլալը ժա-
մանակին յարմար սեեւթով, ծերակցումն յայնուց իր
կամքը : Եղան մեծերէն որոնք չուզերլ հաւանե-
ցան, և Քարնոց իշխանը համարձակեցաւ ինչուան
գէմ ալ խօսելու . խակ զօրքն ու ժողովուրդը գիւ-
րաւ ընդունեցան աս փախուստիւն :

Սայսի 27 ին վենագորին հաւանաթիւնը առաւ . յունիսիտ տանինին իր գաւորդքայը շատին ներում շնորհէց , միայն Գաւուտտալը իր տասուերկու ընկիւներով մահուածն գաստագարտելով և Մորչ զօրապետը Միացեալ-Կահանգները քչելով : Յունիսի 8 ին Փարիզէն գուրս զննութեան ևլած , Եղիպատրի և խաղաղոյ յաղթանակներուն ատրեգարձը կատարելով , Պուլցինի գաշտին մեջ հարիւր հաղորդ դրաց առջեւը Պատաւոյ Էշտեմի խաչեր բաժնեց քաջերուն : Այ հանգելով այնուամբ զըրաց առջեւ կատարած և շատ մը թշնամիներէ առնելուած դրօշակներով զարդարած , վեհմու ու փառաւոր էր : Պուլցին ինչ ինչուան Փարիզ հասնելը իրեք ամիս քից , աս շընդապութեանն ատենի ամէն անցած քաղաքներուն ուստամական ու քաղաքական շատ կարգաւոր թիւններ դրաւ :

Կարող է միայն կատարել առաջարկ անդամների համար՝ այս պահին առաջարկ անդամների համար չեն գործութեան եկան Ակադեմիայ, Սպանիայ, Կարտլիի ու Փոքրթռու-

կալի գեսպանները . աս բանիս մշջ չուռու
պարտքը կատարելէն ետ չի կեցաւ : Աւ երբ
բարթէն , իր կայսերութիւնը օրինաւոր ընե
լով , Պիտի է . պատը (Իմացայ եպիփառա)՝
բեց Փարիզ , շուտով ճամբայ ելաւ անիկայ
գէնը նորպէս հասած օրը կայսրը գէմիլ գնու
կառքին մէջ առնելով շատ մեծարանքով ու-
մայրաքաղաքը մոցոց : Դեկտեմբերի 2 ին
հանգէսը որոշուեր էր , անիմիւ բազմութիւն
կանց թիւշերի պալատէն ինչուան Նոթ-
մայր եկեղեցին ճամբանները լեցուեր էին : Ե
գիշ օրուան մէջ իր հասարակապետական ա-
թենէն և մերկութիւնէն ելլելով , փառա-
լարգարուեր էր Նաբոյոնին շնորհած հուեւ
Պատը իր կարդինալներուն հետ թափորով
կեղեցին երթալս . ետեւէն ալ կուղար' Նաբո
ուերական պատմուանը հագուած ու բոլ
մեծներով չըստ գին պատահ : Եկեղեցոյն
սեր օծուելը նոյն մէկ օրուան մէջ կատարե-
Նաբոյոն թագը անոր ձեռքէն առնելով
դրաւ ու ետքը կայսրուհուց թագումը իր կի-
կեց : որ նորմանին առջեւ ծանկ չըքէր էր
դէսը լըմիցաւ ու ժողովուրդը սկսաւ չո-
թեան . գիշերը բոլոր քաղաքը լուսաւոր
մէջ էր . թիւշերի պալատն ու պարանքը բ
կը փայտէն :

ապստամբելով՝ քաշած ծանր վիսամներէն զատ սոր վելիք մը չունին : Աէջերնին քիչ մը խռովութիւն կայ , բայց կրիւնին ցեղ ցեղի հետ է . միաբանելով թագաւորական կառավարութեանը դէմ ապօռա տամբութիւն հանելու վախ չկայ : Այս լեռնցիները 15 տարի շարօննակ բոլոր Սպահանու շրջակայ տեղերը երեխով և բնակիչները ջարդելով շատ գէ շութիւն կ'ընէին . Վիւթէմշտ Տէվլէթը իր կեն գանութեանը ժամանակը իրեն խիստ և սաստիկ կառավարութեամբը , և Շաֆէր Քուլի խոնը բանե տը դնելով անոնք առանց գլխոյ թողուց և զապեց : Հիմա թէպէտ նոյն Շաֆէր Քուլի խոնը փախէր և իր մարդոցը մէջը ինկեր է , և անոնց մէջ խոռո վութեան և տարածայնութեան սերմ մը ձգեր է , բայց այսու ամենայնիւ հանգարուութիւնը և խաղաղութիւնը այն աեղաւանքը մօտ գտնեած երկիրներուն և քաղաքներուն մէջը աւրուած չէ : Ասով կը հասկըսուի որ հիմակուանի պարսից թագաւոր Առ համեմէտ շահին օրը թագաւորութեան ամ փափած ուժը որպէս հաստատութիւն և ամրութիւն գտեր է : Այս թագաւորիս իմաստուն և խոհեմ կառավարութիւնը պարսից հիմակուան պատմութեան մէջ երեւելի և յիշատակաց արժանի մէկ բան մըն է :

”Ո՞իւթէմէտ Տէվլէթ իշխանին մեռնելը մինչեւ
Վարս գաւառը իր աղդեցութիւնը ըրաւ : Հան
քանի մը յեղեր կան , որ գաւառին բնակիչներուն
չեն խառնուիր , լեռները և անտառները առանձին
կը բնակին , երբ որ այս իշխանիս մեռնելը լսեցին
նէ՝ անոնք ալ ապատամբեցան : Ը իրազ քաղաքին
բնակիչներէն քանի մը հոգի ալ , որոնց համբաւը
բոլոր պարսից երկրին մէջ ասարածուած է իրբեւ
անհանդարու և խռավարար , գլուխ վերցընելու հա-
մարձակեցան . բայց այս գաւառիս ընդհանուր կու-
սակալ Հիւսէին խանը ասոնց բաւական ժամանակ
չի տուաւ իրենց մոռքին մէջ դրած խռավաւթիւն-
նին ուղածներնուն պէս առաջ տանելու . իրեն ա-
մէն ժամանակ պահած բնաւորութեանը համեմատ
այս անդ սիմս ալ շուտ մը վրայ հասաւ , և ընկճեց
ապատամբները , և խորհուրդնին ցրուեց : Հիմա ա-
մէն բան խաղաղ է . աէրութեան գանձուն համար
վճարուելու տուբքը հանդարտութեամբ և առանց
վճար կը ժողվարի . վաճառականութիւնը մէկ օր
մը անդամ խափանուած չէ . կարաւանները ամէն
ճամբանէրէն կատարեալ ապահովութեամբ կ'եր-
թան կուգան , ամեննեւին վեաս մը չի կրելով . և վե-
րայիշեալ մանր մունք խռավանուած չէ . կարաւանները որ զըսպը-
ւեցան , կ'երեւի որ մէկ մըն ալ նորոգուելիք չու-
նին : Կափկայ անանկ ճշմարիտ կ'երեւի որ՝ Հիւսէ-
ին խանը այն գաւառը պահպանելու և կառավա-
րելու գործը կրցաւ իրեն գործակալներուն մէկուն
յանձնելու վաստիլ , ինքը ձգեց Գէհրան ե-
կաւ . որպէս զի տարեցս մնացած վեց ամսուան
մէջ (մինչեւ մարտ) գաւառին վրայօք ըլլուելու
բարեկարգուեց համար վախարդացին հետ խորհի :

„ Պէլուչչի լսուած ապօտամբը ցեղը ասկէց առաջ յաձնիս յանկարծակի Քիրման գաւառին վրայ կը յարձակէին . և այն տեղի բնակիչները կը խռով մէին , ահուդողի , և երբեմն ծանր վնասներու կը հանդրացընէին : Հիմա Վէրդ Ալի խանին արթուն և կարիք կաւալարութեամբը այս տեղերս ալ երենց խաղաղութիւնը գտան : Պէլուչչիներուն գլւխաւոր հրամանատար Ալտիւլ Հիւսէին խանը՝ որ սովորաբար Պամբուր քաղաքին մօտ պղափի բերդի մը մէջ կը բնակի , իր բնակած բերդէն անդամ մը իր զօրքերը դուրս ելած և մինչեւ Քիրմանքաղաքին մօտենը հասած էր : Վէրդ Ալի խանը ասոր այս աստիճան յանդգնութիւնը լսելով ձեռքին տա կը դոմուած զօրքերը շուտ մը նորան կրցաւ նէ ժողվեց . վրան ելաւ . և շուտ մը ապասամբին հասաւ : Պատերազմը երկար ալ չի քշեց , յազմութիւնը որինը ըլլան ալ անորոշ չմնաց : Պարսից կրթեալ զօրացը առաջին անդամի յարձակմանը Պէլուչչիները չի կրցան դիմանալ . փախչիլ սկըսան . պարսից զօրքը ետեւնուն ինկան և հալածեցին , մինչեւ Ալտիւլ Հիւսէին խանին բերդին առաջը հասան , և բերդը պաշարեցին : Ապտիւլ Հիւսէին խանը քիչ ժամանակ դիմանալէն ետքը ստիպեցաւ ինք զինքը ձեռք տալու , և հիմա Քիրմանքաղաքին մէջ բան տը դրուած է , մինչեւ որ Դէհըան տարուի , և ըրածներուն հաշիւը և պատասխանը իրմէ ուղղուի : Վէրդ Ալի խանին ասանկ կտրիճութիւնով և ձարտարութիւնով քիչ ատենի մէջ այս բանս առաջ տանելուն վրայ հարկ չկատ որ Վէրտար խանը Քիրման երթայ . այլ Երաք գտաւորի բանակին ըստ պարապետութեանը պաշտօնին վրայ մնաց :

“Օսմանեան մեծ ազօր տէրութեան և Պարսից կառավարութեան մէջ եղած վէճին խաղաղութէ ըսմբննալը , որ հինգ տարի քշեց , շատ մեծ ուրախութիւն պատճառեց Դէհրան և Դաւրիդ և ուրիշ երեւելի քաղաքները բնակող խելացիներուն

մէջ : Պարսից հիմակուան փոխարքայ հաճի Միրզա
աղասի իշխանը անձամբ տեսնող և ձանցողները ա-
մէնքն ալ գովելէն չեն կտանար հեղ և խոհեմ և
խաղաղաբար բնաւորութեանցը համար . որով իր
կամքն ալ իր թագաւորին կամացը ըստ ամենայնի
համաձայն կը գտնուի : (Օսմանեան մէծազօր տէ-
րութեան նպատակն ալ խաղաղութիւնը անխախտ
պահելու վրայ ըլլալը ամենեւին երկրայութիւն
վերցընելու բան չէ : Ուրեմն այս երկու տէրու-
թեանս մէջ կատարեալ հաշտութիւն և միաբա-
նութիւն ըլլալուն Բ'նչ բան արդելը կընար ըլլալ :
» Ոտուաց կայսերական սենետակին աղնուակուն-
ներէն Պ . Շէրպինին, «Ի՞հրան քաղաքին Ոտուաց
գեապահատան առաջին խորհրդական գրադրի փո-
խանորդական պաշտօնով հասաւ քաղաքու , ասպրիլի
առաջին օրերը : Խսիկայ Ոտուաց կայսեր կողմէն
Պարսից թագաւորին ընծայ մէկ սընտուկ մը սկառ-
ուական երաժշտական գործիք բերեր էր . որ թէ
շնուածոյն գեղեցիութեանը և փառաւորութեա-
նը, և թէ երաժշտական եղանակները ճիշտ և ան-
սխալ նուագելուն կողմանէ շատ պատուական բա-
ներ են . և ասոնք եկածին պէս շահին ներկայա-
ցոյ : Շահն ալ այս երաժշտական գործիքները նը-
ւիրեց Իրաք գաւառի բանակին զինուարական երա-
ժիշտներուն խումբին, որուն ուսուցիչ ըլլալով Պ .
Վառքօ Պրամսլիլա Խտալացի Ճարտարարուեստ ե-
րաժիշտը , այս ուսմունքիս մէջ շատ աղջկ առաջ
գացեր էին . և թէ որ վարպետաշէն գործիք մը
վարպետ գործածողի ձեռք կը վայլէ նէ՝ այս երա-
ժշտական գործիքներս ալ այն բանակին երաժիշտ-
ներուն ձեռքը կը վայլէին : Խտալացի երաժիշտը
իրէն վարպետութենէն զատ անանկ հաւատարիմ
ծառայութիւններ ըրած է շահին , որ այս բանին
վրայօք ալ որբան գովեմք նէ ըստ արժանւայն գո-
ված չեմք ըլլար :

„[...] Խուսաց գեսապանատան առաջին խորհրդական
գրադիտութեան պաշտօնին սեպհական տէրը Պ.
Մուխին, ապրիլ 17ին հասաւ Դեհրան : Ըստից
հասնելուն պէս՝ Պ. Շէրպինին իրեն փոխանորդա-
բար կատարելու վրայ եղած գործը ասոր յանձնեց,
և շատ ատեն չանցընելով ետ գարձաւ իր երկիրը
երթալու :

„Ղմիր Տիրան Միրզա Նազի խանին տղան Միրզա
Հիւսէին խանը՝ Պարսից տէրութեան կողմէն Փա-
րիզ գացող գեսապանին առաջին խորհրդական գլ-
րադիր անուանեցաւ : Դեսպան Միրզա Մուհամ-
մէտ Ալի խանին խրկուելու գրերը առաւ, և մա-
յս 3ին (ապրիլ 21ին) ճամբար երաւ : ”

Ε.Ω.Ψ. Ε.Θ.Π.Τ.

Ո՞եր աղդը ո՞ր տէրութեանը որ հսկատակութի՛
կ'ընէ նէ միշտ այն տէրութեանը օգուտը կը ցան-
կայ : Որ տեղ քիչ շատ երկրագործութիւնը ծաղ-
կեցուցեր է , որ տեղ վաճառականութիւնը , որ
տեղ արուեստը վերջապէս իւր հաւատարիմ ծա-
ռայութիւնը և միանդամայն զարմանալի ձարպիկու-
թեամբը սիրելի եղած է ամեն ատեն ներքեւ գըտ-
նուած տէրութեանը . ինչպէս այս խօսքիս ստու-
գութեանը կը վկայեն նաեւ արտաքին եւրապայի
հեղինակներն ալ : Բաւական ժամանակէ ՚ի վեր (Օ-
մանեան մեծազօր տէրութիւնը անխօնջ ջանիւք
կ'աշխատի , սրպէս զի երկրագործութի՛ր՝ արտւեստը՝
վաճառականութիւնը իւր մէջը ծաղկելով իւր հը-
սպատակները հարստանան օր աւուր ու երջանկա-
նան : Հայոց այս կենցաղօգուտու երեք երեւելլ ար-
ուեստին յարդը առ հասարակ ամենուն ճանցրնե-
լու և ետքն ալ անոնց ձեռք զարնելէն առաջ հար-
կաւոր եղած ուսմունքները սորմիւցունել առլու
համար նախ զանազան դպրոցներ հաստատեց : Հե-
մա տեսնանք մեր աղդը իւր կարեացը չափ իրեն
աշխարհաշէն թագաւորին այսպիսի գովելի կամա-
ցը բարեկաջողաւթեանը համար իւր կողմէն նպաս-
տամատոց ըլլալու նշան մը ցուցուցե՞ր է մի : Այս .
մէկէն աւելլ : Հայոց աղդը չէ որ այսչափ հոգ կը
տանի գործարաններուն յառաջագիմութեանը հա-
մար , հայոց աղդը չէ մի որ իրեն ջուրի ձամբայ-
ըրեր է Վոհիսյի ու Տաճկաստանի եւրապայի տա-
կաւին վտանգաւոր ճամբանները վաճառականութի՛լը
զարդացունելու համար . հայոց աղդը չէ մի որ աս օր
ամեն հօպատակ աղդերէն աւելլ իւր գովրոցներուն
բարեկարգութեանը հոգ կը տանի . հայոց աղդը չէ
մի , վերջապէս , որ ամենահարկաւոր արուեստին ,
այն է երկրագործութեանը ծաղկելուն համար (Օ-

մանեան աէրութեանը սյօ օր ամէն ազգէն առաջ երկու լնափիր երկրագործ հասցց կրինեօնի երկրագործութեան մեծահամեաւ դպրոցին չնորհիւը . որոնք հիմա (Օսմանեան բարելի երկիրներուն արդիւնաւորութեանը եռանդուն սիրով հսկ կը տա-

Նին և ողջամիտ գրուածքներով կը ցըցունեն բարեջան կառավարութեանը այն բազմաօգուտ արուեստին աճումն տալուն ամէն միջոցները . ինչպէս որ անցեալ շաբթուան ժուռնալ ու հսկանդինք աշխարհածանօթ օրագրին միջոյաւ արդոյ գիտնական Պ. Գէորգ Աթիմարածեան քաջ երկրագործին զեղցիկ յօդուածք բաւական ցըցուցեր երկառաւործութեան առ աջ երթալուն պինդ հարկաւոր ճամբաները :

Ե յո յօդուածէն մեր աղքն ալքիչ շատ օգուա-
կընայ քաղելը յուսալով անոր թարգմանութիւնը
հս կը գնեմք առօր։ Եւ Կատուծով՝ ինչպէս իրենք
ալխոսացած են մեզի շնորհելու, ուրիշ կերպ կերպ
երկրագործութեան վերաբերեալ օգտաւոր յօդ-
ուածներ ստանալով մեր նորահաս երկրագործներին
առկէ ետեւ երբեմն երբեմն կը հրատարակէմք լրագ-
րիս մէջ։

“ Քանի մը տարի կայ որ Ծամանեան մեծաղօք
տէրութիւնը սկսեց մեծամեծ բարեկարգութիւն-
ներ խօթել իր տէրութեանը մէջ . սրուն ամեն
մարդ վկայութիւն կրնայ տալ : Այս բարեկարգու-
թիւնները ընելուն նորատակը սա է որ , իրեն բա-
ցարձակ իշխանութեան ներքեւը գտնուած բոլոր
երկիրներուն ներկայ վիճակը աղեկ ըլլայ և ասպա-
գայ վիճակն ալ մեծ աղքի մը վայելուչ վիճակ մը
ըլլայ : Այս ասոր համար է որ թէ Վայրաբազարին
մէջ թէ ուրիշ զանազան երկիրներուն մէջ , դպրա-
տուններ , գրատուններ , ճեմարաններ , հիւանդա-
նոցներ բացուեցան : Կառավարութիւնն ալ միշտ
խոհեմ միջոցներ կը գործածէ , իր տէրութեան
ներքեւը գտնուող բոլոր աղքերուն օդուար խնու-
մելու համար : Ա աճառականութեան և երկրագոր-
ծութե ժողովներ հաստատուեցան , և այս միջոցնե-
րը կը յուսամք որ հասարակոց բարօրութեանը ու
երջանկութեանը պատճառ պիտի ըլլան : Վակայն
երկրագործութիւնը առաջ տանելու համար պէտք
է ամենեւին աշխատութիւն չի խայել :

Բայլը տնտես մարդիկի գիտեն որ ազգի մը հարսածութեան էն մեծ աղբիւրը երկրադրծութիւնն է : Այս խօսքը եւելքը կը յարմարի (Օսմանեան երկիրներուն . ինչու որ վերին նախախնամութիւնը անոր անանկ բարեբեր հող մը՝ առողջ օդ մը պարգևեւեր է , որ ամէն տեսակ մշակութեան կը յարմարի և առատ ալ բերք կուտայ ջուրին շատութեանը պատճառաւ : Ուկէտ այս տէրութիւնը արհեստի վերաբերեալ շահաւոր գործեր չի կրնար ընել Ջրանսայի , Անդղիայի , Գերմանիայի և Աւստրալայի ուրիշ տէրութիւններուն հետ . ինչու որ անոնք կարօտութիւն չունին իրեն : Դայց երկրագործութիւնը առանկ չէ . Եւրոպա երբոր բաւական ցորեն ըլլար , ինչպէս անցեալ տարի , (Օսմանեան տէրութիւնը կը հոգայ անոր պիտոյքը : Ուրեմն երկրագործութիւնը ընելլու է , բայց աղէկ ճամբառ մը : Հա ան ժամանակը տէրութիւնը որպէս թէ շոեմարան մը կ'ընծայէ կարօտ քաղաքներուն : Ասանկով կ'ըսկսի իրեն երկրագործութեան բերքերը Եւրոպայի արհեստի բերքերուն հետ փոխանակու շահաւոր եղանակաւ մը :

Վրանկ բարեցածող ժամանակի մը մ.ջ սրհեստ ներն ալ կը ծաղկին և արհէ ստաւորներուն սիրոք իզդ մը կը մտնայ Եւրոպայի վարպետներուն հետեւել լու : Բայց ասոնք չեն միայն երկրագործութեան օգուտները : Երկրագործութիւնը՝ մարդուս բարքըն ալ կը մաքրէ , լուսաւորութեանն ալ պատճառ կ'ըլլայ , ընտիր զինուորներ ալ կը հացանէ , և վերջապէս տէրութեան գանձին տւ եւելօք օգուտներ կ'ընէ տուած հարկալը : Ուրեմն այստիփ բարիքներուն աղբիւրը ինչպէս չորսած ձգուեր է այսպան ատեն : Ըստակը լսենք , այս օդատիկար արհեստը ինչուան առ ատրիները բանի տեղ գրուած չէր : Արդարեւ մեծ պակասութիւն մըն է առ . թէպէտ երկրագործը աշխատելու է , բայց կան անսանկ գժուարութիւններ , արգելքներ որոնց առջեւը առնելը մի միայն տէրութեանը յատկացած բան մըն է : Ունաւանդ երբոր նոր տեսակ բան մը կը հնարուի , ան ատենը տէրութեան գործակցութիւնը շատ օդատիկար և կարեւոր կ'ըլլայ : Շնոր որ անցեալները Պօլսոյ շրջակայ տէղուանիքը , փորձի համար Եւրոպայի ճամբով կամ այս տեղի ճամբով մշակութիւններ ըրին . բայց այս ըրած փորձերնին չի յաջողեցաւ , ինչու որ ընող մարդիկը իրենց նպաստակին հասնելու համար պէտք եղած տեղիկութիւնները չունենին : Երբոր մէկը բան մը կ'ընէ , միայն այն բանը ընելու ուղելով ըլլար հապաայն բանը ընելուն միջոցներն ալ պիտի գիտնայ : Ասոր հակառակը ըլլարուն պէս , վաստրիկիմ ըսելն իքէն բոլորավին կը կորունցունէ ան մարդը : Ուրեմն երկրագործութիւնը յառաջ տանելու համար առաջին պէտք ըլլակիք միջոցը , երկրագործները կրթելու վարժելն է : Ուստի կառավարութիւնը իտնալով ասիկայ , Պօլսոյ մէջ գլորատուն մը հաստա

